

Chính quyền 2 cấp và nhiệm vụ ‘cốt tử’ chống thiên tai

15:26 13/08/2025

Phân cấp quyền hạn, trách nhiệm rõ ràng cho cấp xã. Xây dựng lực lượng xung kích được trang bị tốt, chính sách đãi ngộ thỏa đáng là ‘cốt tử’ để ứng phó thiên tai.

Từ ngày 1/7/2025, hệ thống chính quyền địa phương chính thức chuyển từ mô hình 3 cấp sang 2 cấp (cấp tỉnh và xã/phường). Thay đổi này mở ra cơ hội tăng tính chủ động cho tuyến cơ sở, nhưng cũng đặt ra những yêu cầu khắt khe hơn về năng lực điều hành, đặc biệt trong lĩnh vực phòng, chống thiên tai và cảnh báo sớm. Đây cũng chính là trọng tâm thảo luận của Diễn đàn “Phòng, chống thiên tai và Cảnh báo sớm trong vận hành chính quyền 2 cấp” tổ chức ngày 12/8 tại Ninh Bình.

Theo số liệu từ Phòng Ứng phó và Khắc phục hậu quả thiên tai, Cục Quản lý Điều độ và Phòng, chống thiên tai, trong 10 năm qua, thiên tai ở nước ta diễn biến ngày càng nghiêm trọng, với nhiều trận bão, lũ lịch sử gây thiệt hại nặng nề về người, tài sản và cơ sở hạ tầng. Trung bình mỗi năm có khoảng 240 người chết và mất tích, thiệt hại kinh tế gần 30.000 tỷ đồng.

Riêng cơn bão Yagi năm 2024, thiệt hại kỷ lục với 345 người chết, mất tích và tổn thất kinh tế trên 84.500 tỷ đồng, cơn bão mạnh nhất trong 30 năm qua; 83/84 trạm đo lượng mưa cao hơn 4-6 lần so với trung bình nhiều năm trong 10 ngày đầu tháng 9 (có nơi mưa trên 700mm); 39 trạm đo mực nước trên mức báo động 3, 10 trạm trên 7 tuyến sông vượt lịch sử, trong đó tại Yên Bái (cũ) vượt 1,31m; 265 người chết, mất tích do lũ quét, sạt lở đất.



Lũ quét xảy ra tại Làng Nủ, Lào Cai. Ảnh: Tú Thành.

Từ cuối năm 2024 đến nay, tình trạng mưa lũ trái mùa tiếp tục hoành hành ở miền núi phía Bắc và miền Trung, nhiều điểm vượt mọi kỷ lục trước đó, gây thiệt hại lớn về người và tài sản.

Quyền hạn rất lớn nhưng trách nhiệm cũng rất lớn

Trước bối cảnh đó, việc phân cấp, phân quyền trong mô hình chính quyền mới được đặc biệt chú trọng. Phát biểu tại Diễn đàn “Phòng, chống thiên tai và Cảnh báo sớm trong vận hành chính quyền 2 cấp”, ông Nguyễn Hữu Thành, Phó Vụ trưởng Vụ Chính quyền địa phương (Bộ Nội vụ) cho biết: “Để bảo đảm hiệu quả phân cấp, Chính phủ và các Bộ, ngành đã rà soát, điều chỉnh hệ thống văn bản quy phạm pháp luật. Đến nay, đã có 31 nghị định được ban hành, trong đó có những văn bản then chốt của ngành nông nghiệp và môi trường như Nghị định 136/2025/NĐ-CP và mới nhất là Nghị định 200/2025/NĐ-CP, tập trung làm rõ trách nhiệm giữa các cấp”.

Theo ông Thành, trong công tác phòng, chống thiên tai, cấp tỉnh đóng vai trò điều phối, giám sát, kết hợp phòng ngừa và ứng phó; cấp xã là trung tâm triển khai nhiệm vụ, trực tiếp đưa chính sách vào đời sống, đồng thời ứng dụng khoa học công nghệ, đổi mới sáng tạo và trí tuệ nhân tạo vào quản lý, điều hành và truyền thông. Luật Tổ chức chính quyền địa phương số 72/2025/QH15 cũng định rõ: cấp tỉnh đảm trách chiến lược quản lý vĩ mô, liên vùng; cấp xã tập trung thực hiện chính sách và cung cấp dịch vụ công thiết yếu.

“Hiện trên 90% nhiệm vụ đã được thực hiện triệt để ở cấp xã, không còn băn khoăn về thẩm quyền như trước”, ông Thành nhấn mạnh.

Thực tế, một số địa phương đã mạnh dạn giao cho cấp xã giải quyết các công việc liên xã, đạt hiệu quả khả quan. Nguyên tắc vận hành được khẳng định là “địa phương quyết, địa phương làm, địa phương chịu trách nhiệm”. UBND cấp tỉnh có thể đề xuất Chính phủ phân quyền thêm cho cấp xã nếu đủ năng lực, và Chủ tịch UBND được phép ủy quyền hoặc đưa ra quyết định khẩn cấp về phòng, chống thiên tai trước khi báo cáo.

Dù vậy, quá trình rà soát vẫn để lộ những khoảng trống cần được lấp đầy. Nghị quyết 206/2025/QH15 đã trao cho Chính phủ và Ủy ban Thường vụ Quốc hội thẩm quyền ban hành nghị quyết kịp thời để xử lý các chồng chéo pháp luật, đặc biệt trong lĩnh vực phòng, chống thiên tai.

Lực lượng xung kích cấp xã là nhân tố ‘cốt tử’

Trong bối cảnh ấy, vấn đề xây dựng lực lượng ứng phó tại tuyến cơ sở trở thành mối quan tâm hàng đầu. Bởi khi quyền hạn và trách nhiệm được phân bổ sâu xuống cấp xã, khả năng hành động nhanh, chính xác tại chỗ sẽ quyết định hiệu quả phòng, chống thiên tai.

Trung tướng Lê Phúc Nguyên, Phó Chủ tịch Hội đồng Quản lý Quỹ Cộng đồng Phòng tránh thiên tai chia sẻ: Khi các xã được sáp nhập, quy mô diện tích và dân số đều tăng, nhiệm vụ phòng, chống thiên tai trở nên nặng nề hơn. Nhiều công việc trước đây thuộc cấp huyện nay chuyển xuống cấp xã, đòi hỏi lực lượng xung kích phải được coi trọng và củng cố thường xuyên. “Nếu không có lực lượng này, chúng ta sẽ khó mà xoay sở kịp”, ông nói.

Theo Trung tướng, lực lượng xung kích không chỉ cần được rà soát, kiện toàn về tổ chức, mà còn phải được huấn luyện định kỳ, trang bị kỹ năng, phương tiện và chế độ chính sách phù hợp để có thể thực thi nhiệm vụ. Đây là lực lượng nòng cốt, nhận nhiệm vụ trực tiếp từ cấp trên, truyền thông tin tới người dân, ứng phó theo các kịch bản và phương án đã được chuẩn bị, diễn tập nhiều lần. Nếu bỏ ngỏ, hệ thống phòng, chống thiên tai trong mô hình chính quyền hai cấp sẽ gặp nguy cơ “vỡ trận”.

Ông cũng đề xuất triển khai thí điểm tổ chức lực lượng xung kích tại các vùng thường xuyên chịu thiên tai, với sự phối hợp chặt chẽ của địa phương. Thành phần lực lượng cần được quy định rõ, bao nhiêu dân quân tự vệ, công an, thanh niên tình nguyện... tất cả phải được phân công nhiệm vụ cụ thể để khi sự cố xảy ra, ai nấy đều biết rõ mình phải làm gì.

Vai trò của trưởng thôn, trưởng bản cũng được ông đặc biệt nhấn mạnh, đây là những người am hiểu địa bàn, nhạy bén với thông tin, có uy tín để vận động dân

sơ tán kịp thời. Nhiệm vụ của họ là, ngay khi nhận được cảnh báo từ cấp trên, phải lập tức tính phương án di chuyển dân đến nơi an toàn, lựa chọn đường đi, điểm trú ẩn... Nhiều địa phương đã ứng dụng công nghệ số để quản lý phương án sơ tán, thống kê số người, số trẻ em, người già, người bệnh, cũng như phương tiện di chuyển và địa điểm tập kết.

Công nghệ số, theo Trung tướng Nguyễn, sẽ giúp cấp tỉnh điều hành tới từng xã, thậm chí từng thôn, tổ, bảo đảm phản ứng nhanh và chính xác. Tuy nhiên, chế độ chính sách cho lực lượng xung kích hiện vẫn còn nhiều bất cập.

“Bao năm nay, anh em làm nhiệm vụ hầu như không có chế độ hỗ trợ rõ ràng, chỉ đủ cho một bữa liên hoan sau mỗi đợt hoạt động. Nếu muốn họ yên tâm gắn bó, cần phải có chế độ đãi ngộ xứng đáng”, Trung tướng Lê Phúc Nguyên chia sẻ.

Ông cũng khẳng định, thành công hay thất bại trong phòng, chống thiên tai ở mô hình chính quyền 2 cấp phụ thuộc lớn vào việc tổ chức tốt lực lượng xung kích cấp xã. Đây là nhiệm vụ “cốt tử” để bảo vệ tính mạng và tài sản của nhân dân trước thiên tai ngày càng khốc liệt.

Theo nongnghiepmoitruong